

– формування фінансової бази розвитку людського капіталу членів домогосподарства як передумови збільшення у майбутньому доходної бази формування інвестиційного потенціалу;

– створення фінансових резервів функціонування домогосподарства як основи забезпечення непередбачуваних першочергових витрат.

Реалізація комплексу заходів щодо підвищення ефективності використання фінансових ресурсів домогосподарств, зокрема таких як підвищення рівня фінансової освіченості населення, вирівнювання структурних диспропорцій у доходах, зниження розриву у рівні доходів різних верств, створення передумов для ефективної зайнятості населення, удосконалення системи оподаткування доходів громадян, активізація інвестиційної функції домогосподарств створить передумови для активізації залучення домогосподарств до економічного кругообігу.

Література:

1. Кізіма Т.О. Прагматика та перспективи трансформації заощаджень домогосподарств у інвестиції / Т.О. Кізіма // Економіка. Фінанси. Право. – 2010. – №10. – С. 22–26.

2. Чорна О.М. Концептуальні підходи до розвитку фінансів домашніх господарств в економіці України / О.М. Чорна, К.В. Баранова. // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції – 2011. – №4.

Ігнатів Андрій

*Студент групи ФУМзм-21
Науковий керівник – к.е.н., доцент Сидор І.П.*

ПРОБЛЕМИ ТА НЕДОЛІКИ ДІЮЧОЇ СИСТЕМИ МІЖБЮДЖЕТНИХ ТРАНСФЕРТІВ В УКРАЇНІ

Ключовою ознакою демократичного розвитку будь-якої країни є наявність в ній місцевого самоврядування такого рівня, що дає змогу забезпечити ефективне функціонування територіальних громад та їх соціально-економічний розвиток. Успадкована система влади в Україні вирізнялася надмірною централізацією, що створювало передумови для формування повної залежності територій від центру, розбалансованості системи місцевого самоврядування та слабкості громади. У сучасних соціально-економічних умовах реалізація завдань фіскальної децентралізації потребує формулювання нових підходів до визначення місця міжбюджетних відносин в бюджетній системі держави, упорядкування складу діючих міжбюджетних трансфертів або запровадження нових видів інструментів міжбюджетного регулювання.

В процесі міжбюджетних відносин крім проблеми збалансування доходів і видатків бюджетів повинні вирішуватись і інші завдання, а саме:

- забезпечення рівномірності надходження доходів для запобігання перебоїв у фінансуванні видатків;

- створення матеріальної зацікавленості органів місцевого самоврядування у повній мобілізації доходів на власній території;

- забезпечення самостійності у використанні додатково одержаних коштів у процесі виконання місцевих бюджетів;

- перерозподіл бюджетних ресурсів між «багатими» і «бідними», у фінансовому розумінні, територіями;

- відповідність обсягів одержаної фінансової допомоги з центру конкретними зусиллями по мобілізації податків і зборів, у залученні додаткових дохідних джерел;

- здійснення фінансового вирівнювання [4, с. 194].

Відповідно до внесених змін до Бюджетного кодексу України у Державному бюджеті України можуть передбачатися такі трансферти місцевим бюджетам:

- базова дотація;

- субвенції на здійснення державних програм соціального захисту;

- додаткова дотація на компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів внаслідок надання пільг, встановлених державою;

- субвенція на виконання інвестиційних програм (проектів);

- освітня субвенція;

- субвенція на підготовку робітничих кадрів;

- медична субвенція;

- субвенція на забезпечення медичних заходів окремих державних програм та комплексних заходів програмного характеру;

- субвенція на фінансування заходів соціально-економічної компенсації ризику населення, яке проживає на території зони спостереження;

- субвенція на проекти ліквідації підприємств вугільної і торфодобувної промисловості та утримання водовідливних комплексів у безпечному режимі на умовах співфінансування (5%);

- інші додаткові дотації та інші субвенції [2].

У табл. 1 представлено динаміку, склад і структуру офіційних трансфертів місцевих бюджетів України у період 2012–2015 рр.

Динаміка офіційних трансфертів у складі доходів місцевих бюджетів України у 2012–2015 рр., подана у табл. 1, вказує на їх поступове зростання з 124,4 млрд. грн. у 2012 р. до 173,98 млрд. грн. у 2015 р. з одночасним зростанням їх питомої ваги у структурі доходів місцевих бюджетів з 55,2% до 59,08%. У складі офіційних трансфертів дотації і субвенції мають близькі значення, які зростають у динаміці.

Динаміка, склад та структура офіційних трансфертів у складі доходів місцевих бюджетів України у 2012–2015 рр.

Види доходів	2012 р.		2013 р.		2014 р.		2015 р.	
	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%
Всього доходів, в тому числі:	225,3	100,0	221,02	100,0	231,70	100,0	294,46	100,0
Офіційні трансферти, з них:	124,4	55,2	115,85	52,41	130,60	56,36	173,98	59,08
Дотації	60,6	28,89	61,22	27,69	64,43	27,80	7,27	2,47
Субвенції	63,8	26,31	54,63	24,72	66,17	28,56	166,71	56,61

Примітка. складено за даними джерела [3].

Так, у період 2012–2014 рр. обсяг дотацій зріс з 60,6 млрд. грн. до 64,43 млрд. грн., а субвенцій – з 63,8 млрд. грн. до 66,17 млрд. грн. У 2015 р. зі змінами, внесеними до Бюджетного кодексу України, дотації складають лише 2,47% усіх доходів бюджету, або 4,18% обсягу офіційних трансфертів місцевих бюджетів. Абсолютний показник дотацій у 2015 р. склав 7,27 млрд. грн. Натомість частка субвенцій зросла з 28,56% у 2014 р. до 56,61% у 2015 р. або у два рази. Динаміка абсолютних показників обсягу субвенцій вказує на її зростання більше як на 100 млрд. грн. у 2015 р. проти 2014 р. (з 66,17 млрд. грн. до 166,71 млрд. грн.).

У складі дотацій місцевих бюджетів у 2015 р. переважає базова дотація, тобто кошти, які передаються з державного бюджету місцевим бюджетам. Їх питома вага становить 72,35% у загальній структурі дотацій. Абсолютний показник базової дотації становив 5,26 млрд. грн. Реверсна дотація, тобто кошти, які передаються з місцевих бюджетів до державного, складала 27,51%, а її абсолютне значення – 2 млрд. грн.

Серед субвенцій у 2015 р. найбільшу питому вагу складала медична субвенція – 26,54% або 46,18 млрд. грн., близькою за значенням є освітня субвенція – 25,33% або 44,08 млрд. грн., а також субвенція на виплату допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям та інвалідам – 24,08% або 41,89 млрд. грн. Зазначені субвенції складають 76% усіх наданих субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на виконання делегованих повноважень.

Чинна система нормативно правового забезпечення міжбюджетних трансфертів має низку не врегульованих питань, зумовлених соціально-економічними чинниками:

– для обрахунку розміру міжбюджетних трансфертів не враховуються внутрішньо переміщені особи з тимчасово окупованих територій;

– при обрахунку розміру фінансового вирівнювання використані статистичні дані щодо фактичного надходження ПДФО та податку на прибуток підприємств приватного сектору економіки за 2013 р. Враховуючи погіршення макроекономічної ситуації в Україні порівняно з 2013 р., це не відображає реального стану надходження податків;

– у розрахункових показниках міжбюджетних трансфертів не передбачено кошти на здійснення індексації заробітної плати;

– плановий обсяг субвенцій не враховує подорожчання комунальних тарифів на енергоносії, що створює загрозу для повноцінного функціонування бюджетних установ;

– освітня, медична субвенції та субвенція на підготовку робітничих кадрів розподіляються згідно із зазначеними постановами Кабінету Міністрів України помісячно, а перераховуються головними розпорядниками коштів до місцевих бюджетів щодакдно, що спричинює наступні негативні наслідки: помісячний розподіл субвенцій не враховує необхідність оплати фактичного споживання енергоносіїв в опалювальний період, що зумовлює виникнення кредиторської заборгованості із зазначених виплат; щодакдне перерахування освітньої, медичної та субвенції на підготовку робітничих кадрів не відповідає термінам виплати заробітної плати за першу та другу половини місяця;

– не врегульованим питанням залишається необхідність оптимізації мережі бюджетних установ. Нині існуюча мережа бюджетних установ не враховує тенденцій до зміни кількості населення і потреб громад та не відповідає передовому досвіду фінансування, який передбачає, що основним завданням є не збільшення обсягу видатків, а формування оптимальної мережі, яка б забезпечувала надання якісних послуг споживачам;

– доцільним є визначення у чинному законодавстві механізму відмови органів місцевого самоврядування від незабезпечених фінансовими ресурсами делегованих повноважень [1].

Зазначена неузгодженість правових норм щодо ефективності міжбюджетних відносин та системи бюджетного регулювання зумовлює потребу надання додаткових роз'яснень Міністерства фінансів України щодо реформи міжбюджетних відносин.

Таким чином, необхідність внесення змін до діючого механізму надання міжбюджетних трансфертів є очевидною та першочерговою в умовах формування ефективної бюджетної політики та дієвої моделі управління державними фінансами, є запорукою стабілізації динаміки соціально-економічного розвитку та забезпечення реалізації державних

функцій. Період посткризового відновлення формує специфічні вимоги, які обумовлюють необхідність реформування усіх складових бюджетної політики, насамперед, механізмів її формування та реалізації. Реформування її складових потребує певного часу та узгодженого механізму дій усіх його суб'єктів. Формування ефективного механізму надання міжбюджетних трансфертів є однією з умов успішного розвитку та забезпечення прогресивних змін. Світова практика доводить, що найефективнішими стали ті реформи, у яких був чітко узгоджений взаємозв'язок цілей та завдань державної політики, їх системність та прозорість.

Література:

1. Вінницька О.А. Вплив міжбюджетних трансфертів на дохідну частину місцевих бюджетів / О.А. Вінницька // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Вип. 14, Ч. 1. – С. 139–142.

2. Бюджетний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, №50–51 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2456-17>.

3. Звіти про виконання місцевих бюджетів України у 2012–2015 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/>

4. Пріоритети реформування та напрями перспективного розвитку міжбюджетних відносин в умовах бюджетної децентралізації в Україні: аналітична доповідь. – К.: НІСД, 2015. – 92 с.

Килюх Оксана

Студентка групи ФУДзм-21

Науковий керівник – к.е.н., доцент Коваль С.Л.

РЕЗЕРВИ ЗРОСТАННЯ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

В умовах розбудови ринкової економіки якість виконання державою своїх конституційних функцій та її фінансові можливості залежать від величини бюджету. З метою мобілізації необхідних бюджетних ресурсів держава змушена організувати розподільчі процеси таким чином, щоб забезпечити надходження до бюджету у терміни та обсяги, потрібні для повноцінної реалізації відповідних повноважень. Тому на кожному етапі розвитку країни актуальними були, є і будуть питання наповнення дохідної частини бюджету, пошуку додаткових резервів їх зростання та оптимізації джерел формування.

Податкові надходження забезпечують виконання державою своїх функцій, пов'язані з оздоровленням фінансово-кредитних відносин,